

Doktorandka: Mgr. Šárka Elfmarková

Název disertační práce: Reality show a uplatnění estetické funkce v dětské výtvarné tvorbě

Oponent: prof. PhDr. Jan Jiráček, Ph.D. (MUP Praha, UK FSV)

Termín: červen 2012

Předkládaná disertační práce Mgr. Šárky Elfmarkové nazvaná *Reality show a uplatnění estetické funkce v dětské výtvarné tvorbě* (Praha: UK PedF 2012) se v rámci oboru výtvarná výchova soustřeďuje na interpretování dětské výtvarné interpretace pořadů běžně označovaných jako „reality show“ (viz připomenutí cíle práce na s. 68), resp. v obecnější rovině na „interpretace dětského výtvarného projevu“ (s. 69). Jedná se zcela nesporně o velmi zajímavé téma v rovině společenské i odborné. Tzv. reality show se stala na poměrně dlouhou dobu významným jevem – nejen české – (audio)vizuální popkultury a jako taková zcela nepochybně ovlivňovala i vztahování se mladé generace k světu, k sobě a k ostatním lidem. Je to navíc téma i (snad až nečekaně) aktuální, neboť ačkoliv prvotní okouzlení tímto typem televizních pořadů sice odeznělo (vrcholilo někdy kolem roku 2006), druhá generace těchto pořadů si stačila vybudovat poměrně stálé a pevné divácké zázemí, navíc takové, které se obrozuje a přitahuje mladou generaci (což se o většině televizních pořadů říct nedá). Autorka si přitom klade za cíl obhájit oprávněnost reality show jako tématu ve výuce výtvarné výchovy, vycházejíc z přesvědčení, že tím lze přispět „k procesu výchovy poučeného diváka, což je jedním z cílů výtvarné výchovy“ (s. 23), resp. ke zvyšování vizuální gramotnosti (s. 60). Tím fakticky přispívá k diskusi o smyslu a koncepční oprávněnosti tzv. průřezových témat (v tomto případě mediální výchovy), neboť na příkladu demonstruje integraci mediálního tématu do výtvarné výchovy.

Předložená práce je strukturována do čtyř obsáhlejších kapitol rámovaných stručným, spíše osobním úvodem a neméně stručným a osobním závěrem a doplněných přílohami, literaturou a profesním životopisem autorky. V jednotlivých kapitolách se autorka nejprve věnuje výkladu sociologie mediálního obrazu (kap. 1). V této – spíše sumarizující – části vymezuje základní problémové okruhy postavení a role médií ve společnosti a jejich podíl na vizualizaci současné kultury. V další kapitole se věnuje reality show jako žánru a vykládá jeho základní charakteristiky. Pak se soustřeďuje (v kap. 3) na vlastní téma práce a zabývá se výkladem postavení reality show jako učiva ve „vizuálním pojetí výtvarné výchovy“. Ve čtvrté kapitole nabízí výsledky vlastního výzkumu využití reality show jako tématu v dětské výtvarné výchově.

Jádrem práce je nepochybně právě čtvrtá kapitola, v níž autorka předkládá výsledky vlastního výzkumu – analýzu výtvarného projevu žáků tematicky inspirovaného shlédnutými pořady typu reality show. Směřování k této kapitole začíná vlastně na s. 40 v podkapitole *Vizualita reality show*, kde autorka nabízí estetickou interpretaci vizuálního brandingů pořadů *Big Brother* a *VyVolení* a tím vymezuje faktický předmět svého zájmu (a ohraničuje tento zájem na oblast „kontejnerových“ reality show). Tato část patří k nadprůměrně zdařilým partiím práce a zřetelně ukazuje autorčinu přednost: vnímavost vůči vizuální stránce popkultury (znovu tato přednost vystoupí do popředí při výkladu vztahu obrazu a zvuku, s. 46). Tyto své přednosti pak autorka v plné míře zhodnotí při analýze žákovských prací (s. 76n.). Vlastní výzkum stojí na jasně stanoveném a strukturovaném cíli (s. 69-70) a deklaruje využití metodologie kvalitativní zakotvené teorie. Popis sběru dat (kap. 4.1.1) i techniky analýzy (kap. 4.1.2) dokládají promyšlený přístup ke zpracování. Poněkud neorganicky působí hodnocení pedagoga na s. 74, které má jakoby ilustrativně polemický charakter, ale do celku práce nezapadá.

Práce je převážně laděna jako výkladový text, v němž autorka pracuje – alespoň z pohledu mého oboru – s poměrně reprezentativní literaturou. Jen zcela výjimečně překvapí absence autora, který by vzhledem k tématu a způsobu zpracování byl na místě (tak ve výkladu o vztahu mezi veřejným a soukromým, s. 16-17, chybí Goffmanova kniha *Všichni hrajeme divadlo*, která je právě pro pochopení principu reality show významná a nástup tohoto typu pořadu ji na dlouhou dobu aktualizoval, č. 1999). Místy autorka pracuje s pojmy, jejichž význam a užití nepodrobí žádné diskusi (asi nejvíce je to škoda u pojmu „autentičnost“, neboť to je podle mnohých autorů klíčová dimenze reality show, s. 19), a někdy se uchyluje k tvrzením, která nejsou empiricky doložena (úvaha o účinku úhlu záběru na diváka, s. 20), popř. mají spekulativní charakter (fiktivní experiment se seniorem sledujícím Óčko, s. 21). Některé výklady by zasloužily širší transdisciplinární přesah (např. k literární vědě u výkladu realističnosti, na což autorka rezignovala poznámkou 60).

Autorka věnuje poměrně velkou část práce výkladům, které se věnují mediální problematice. I když je mi to oborově blízké, nejsem si jist, že tyto výklady jsou pro vlastní téma práce klíčové, jsou ale zajímavé a vybízejí k diskusi. Autorka se zřejmě snažila vyvažovat zájem o reality show na jedné straně a oborové zaměření na výtvarnou výchovu na straně druhé. Velmi zajímavě vykládá kořeny reality show v dokumentární tvorbě (s. 25n.), což je z hlediska kulturních dějin vcelku přijatelné řešení. Nelze ovšem přehlédnout, že je to řešení pro reality show velmi lichotivé (však také propagace těchto pořadů a formátů na své údajné „dokumentárnosti“ často staví – proto se také často stírá rozdíl mezi „reality show“ a

„reality tv“, přičemž ta druhá má k dokumentu blíže, již například žánrem docusoap) a že nakonec vede k subsumování velmi rozdílných pořadů pod společnou hlavičku (viz kap 2.2.2 Typy reality show, kde se objeví *Neváhej a toč* vedle *An American Family* či *VyVolených*). Pro pořádek dodejme, že sám výraz „reality show“ je zkrácením výrazu „reality quiz show“, tedy že jde fakticky o soutěžní pořad, nikoliv o dokument (marketingový pokus o zavedení pojmu „gamedocs“, s. 38, to jen dokládá). Poněkud diskutabilní je autorčina představa, že seriál vznikl až v televizním vysílání (s. 26). Seriály – stejně jako soutěže – přešly do televize z rozhlasu (televize vznikla podle některých autorů jako „prázdné“ médium – bylo to technický pokrok, který neměl vlastní společenské a kulturní naplnění).

Text je napsán jasným, ukázněným, výkladově zřejmým a kultivovaným jazykem a v zásadě splňuje nároky kladené na odborný text. Místy chybějící odkazy (na Stuarda Halla, s. 33, odkaz „z druhé ruky“ na Dyera, s. 48, pozn. 69-71), ani některé drobné formulační nedostatky („zábavní pořad“ není „prvek“, s. 28) kvalitu práce nesnižují.

Text prošel zřejmě i poměrně pečlivou technickou korekturou, takže se v něm překlepy vyskytují jen ojediněle (*sdělenení*, s. 10, *včele*, s. 33, *Buton*, s. 52).

Mám za to, že Mrg. Šárka Elfmarková předložila zajímavou původní práci, ve které zpracovala téma aktuální společensky i odborně. Stanovené cíle splnila s využitím vhodně volených metod a demonstrovala, že výtvarná výchova je vzdělávací oblast s přesahem do živé popkultury (což je v aplikované rovině důležitý příspěvek k obhajobě smyslu tzv. průřezových témat, v tomto případě mediální výchovy). Práce splňuje nároky kladené na doktorské disertační práce, prokazuje tvůrčí schopnosti v oblasti studia pedagogiky, a **proto doporučuji, aby byla přijata k obhajobě.**

V Praze 4. června 2012

prof. PhDr. Jan Jiráček, Ph.D.